

PORTRÉK A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TAGJAIRÓL III.

Szerkesztette
HAMZA GÁBOR

AKADÉMIAI KIADÓ

A kiadvány a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával készült.

Társszerkesztő
Deák Péter

Írta

Ádány Tamás, Badó Attila, Békés Ádám, Benke József, Czeti István,
Földi András, Hamza Gábor, Király Miklós, Koi Gyula, Kukorelli István,
Landi Balázs, Pókecz Kovács Attila, Sándor István, Schweitzer Gábor, Szabó Béla,
Szabados Tamás, Szoboszlai-Kiss Katalin, Tóth J. Zoltán, Váczi Péter

ISBN 978 963 664 066 8

Kiadja az Akadémiai Kiadó
1117 Budapest, Budafoki út 187–189. A. ép. III. em.
www.akademiai.hu

Első magyar nyelvű kiadás: 2024

© Hamza Gábor, 2024
© Akadémiai Kiadó, 2024

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó Zrt. igazgatója
Felelős szerkesztő: Kovács Natália
Olvasószerkesztő: Rácz Attila
Nyomdai előkészítés: Mocsonoky Gábor
Fedélterv: Markó Natália
Termékmenedzser: Egri Róbert
Nyomdai munkálatok: Sowa Sp. z o.o.
Megjelent 24,67 (A/5) ív terjedelemben

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a nyilvános előadás,
a rádió- és televízióadás, valamint a fordítás jogát,
az egyes fejezeteket illetően is.

Printed in Poland

Majláth Béla (1831–1900), a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja

Majláth Béla jogász, történész és archeológus Andrásfálván (Liptó vármegye) született 1831. június 18-án. Budapesten hunyt el 1900. március 23-án. A Magyar Tudományos Akadémia 1880. május 20-án tartott éves közgyűlésén választotta levelező tagjának. Majláth Béla megválasztását követően a Magyar Tudományos Akadémián *Adatok a helynevek történetéhez* címmel 1882. január 9-én tartotta meg székfoglaló előadását. A székfoglaló előadás nyomtatásban is megjelent az *Értekezések a Történelmi Tudományok köréből* 9. kötetében.

Majláth Béla a székhelyi Majláth család köznemesi ágának leszármazója volt. Édesapja székhelyi Majláth Sándor, földbirtokos, édesanyja pedig szentmiklósi és óvári Pongrácz Friderika (1810–1890) volt. Felesége az édesanyja családjából való szentmiklósi és óvári Pongrácz Anna (1839–1914) volt.

Gimnáziumi tanulmányait Miskolcon végezte a minoritáknál. Temesváron jogot hallgatott. Jogi tanulmányait az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc alatt kénytelen volt megszakítani.

Majláth Béla az 1848–1849-es forradalom és szabadságharc idején családjával együtt Pestre menekült, majd a 3. honvéddzászlóalj önkéntese lett. Számos csatában vett részt. Az elismerés jele volt az, hogy 1849 júniusában hadnaggyá léptették elő.

1849 szeptemberében az osztrákok letartóztatták. Temesvári börtönéből november végén azonban sikerült megszöknie. A következő évben Hont, Nógrád, Heves és Pest vármegyében rejtőzködött. 1851–1852-ben, csaknem két esztendőn át nagyapja andrásfalvai házában talált menedéket.

A forradalom és szabadságharc leverését, a világosi fegyverletételt követően előbb Liptó vármegye alispánja, majd a Magyar Nemzeti Múzeum (Országos Széchényi Könyvtár) magas rangú tisztviselője, őre (igazgatója) lett.

Majláth Béla 1853-tól mérnöki tanulmányokat folytatott Pesten. Tanulmányait azonban nagypapa halála miatt nem tudta befejezni.

1861-ig szülőfalujában, Andrásfalván gazdálkodott. Irodalommal foglalkozott, több verset is írt.

Andrásfalván sajátította el magas szinten az angol, a francia, a német és az olasz nyelvet. Több, a Magyar Királyság területén élő szláv nép nyelvét, így a szerb, a horvát és szlovák nyelvet is megtanulta. Kivételesen széles körű nyelvismerete kortársai, pályatársai részéről általános elismerés tárgya volt.

1860-ban Liptó vármegye másodfőjegyzője lett. Majláth Béla társalgási, honvéd- és gazdasági egyleteket alapított. 1861-ben saját döntése alapján megvált hivatalától és jó fél évtizeden át, egészen az osztrák–magyar kiegyezésig, 1867-ig ismét gazdálkodással foglalkozott. 1867-ben Liptó vármegye főjegyzője lett. Majláth Bélát 1875-ben Liptó vármegye alispánjává választotta. Alispánként azonban csak két éven át működhetett, mivel 1877-ben megbuktatták. Két éven keresztül nem vállalt hivatalt.

Majláth Béla 1879 és 1893 között a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának (az Országos Széchényi Könyvtár elődje) őreként tevékenykedett. Munkáját a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában nagyra értékelték.

Majláth Béla számos tekintélyes hazai és külföldi tudományos társaságnak volt tagja. Tagjai közé választotta a Magyar Történelmi Társulat, a Magyar Földrajzi Társaság, a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság, az Országos Régészeti és Embertani Társulat. Tagja volt továbbá a bécsi és a német embertani társulat választmányának.

Említést érdemel, hogy Majláth Béla 1874 és 1881 között a Magyarországi Kárpát-egyesület választmányi tagja, 1877-től 1880-ig alelnöke, 1877-től pedig liptószentmiklósi képviselője volt. Téry Ödön társaként részt vett az Magyarországi Kárpát-egyesület budapesti osztályának létrehozásában 1880-ban.

Majláth Béla 1893-ban vonult nyugalomba.

Jól ismert, Széchényi István a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjánál, a mellette titkári funkciót betöltő Tasner Antalnál (1808–1861) hagyta naplóját, jegyzeteit és egyúttal őt bízta meg azok átnézésével és kiadásával, közzétételével. Tasner Antal örököseitől Széchényi István írásait a Magyar Tudományos Akadémia vásárolta meg.

Ennek kapcsán fontos utalni arra, hogy az igen gazdag és sokrétű Széchényi-hagyatékot Zichy Antal (1823–1898), a Magyar Tudományos Aka-

démia levelező, tiszteleti és igazgatósági tagja mellett Majláth Béla dolgozta fel és tette közzé nyomtatásban.

Majláth Béla értékes, nagy munkát és szakmai hozzáértést igénylő bibliográfia-összeállításai, a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtáráról készített éves jelentései, valamint a Szabó Károly-féle Régi magyar könyvtárhoz tartozó könyvészeti kiegészítései a Magyar Könyvszemlében jelentek meg nyomtatásban. Kiadta továbbá Széchenyi István leveleit és a szőnyi béke okmánytárát.

Ma is figyelmet érdemel egyik felmenője, Majláth István erdélyi vajda működésével foglalkozó munkája.

Turisztikai vonatkozású és Liptó vármegyét ismertető írásai a Magyarországi Kárpát-egyesület évkönyveiben kerültek közlésre. Említést érdemel, hogy a Poprádi-tó mellett két menedékház is róla van elnevezve.

A hazánk politikai és irodalmi életében egyaránt kiemelkedő szerepet betöltő jogász és történész Majláth Béla a XIX. század második felében Magyarországon széles körben ismert és nagy tekintélynek örvendő tudós-nak számított. A Magyar Tudományos Akadémiával és az ország irodalmi életével egyaránt szoros kapcsolatban álló gazdag életműve, szerteágazó munkássága ma is figyelmet érdemel.

Hamza Gábor

Majláth Béla főbb munkái

Liptó megye közigazgatási szervezete. Pest, 1870; *Két románkori kerekgyháznak nyoma Győrmegegyében.* Pest, 1871; *Tanulmányok az ember eredetének történelméből.* Budapest, 1873; *Liptó megye földtani térképe.* Budapest, 1873; *Egyiptomi cultus-maradványok a hazai leletek között.* Budapest, 1875; *Liptó megye őstermelése, adó, ipar és kereskedelmi viszonyai.* Budapest, 1877; *Adatok a helynevek történetéhez.* Budapest, 1882; *A felső vármegyék rendjeinek gyűlése Kassán 1683.* Budapest, 1883; *Telegdy Miklós mester magyar kathechismusa 1562-ből.* Budapest, 1884; *Az 1642. szőnyi békekötés története.* Budapest, 1885; *A szőnyi béke okmánytára.* Budapest, 1885; *Budapest történetének irodalma 1493–1700-ig.* Budapest, 1886; *A sorsvető könyvek és egy magyar Fortuna a XVI. századból.* Budapest, 1888; *Széchenyi István gróf munkái* III., IV., VI. Budapest, 1889–1891; *Maylád István életrajza.* Budapest, 1889; *Oklevelek Maylád István történetéhez.* Budapest, 1891 és *Liptó megye törzsökös családjai 1526-ig* I. Budapest, 1891.

Felhasznált irodalom

Majláth Béla 1831–1900. Magyar Könyvszemle, 1900. 2. sz. 220; Majláth Béla. Turul, 1900. és *Majláth Béla.* Századok, 1900.